

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

**Чмутова І.
Азізова К. М.
Лебідь О. В.**

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК У БАНКАХ

навчальний посібник

УДК 657:336.71(075)

ББК 65.052.226я7

Ч-74

Рецензенти: докт. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту декан обліково-фінансового факультету ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку України" *Савченко Т. Г.*; докт. екон. наук, доцент завідувач кафедри банківської справи Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України *Самородов Б. В.*; докт. екон. наук, доцент, професор кафедри економіки та фінансів Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений економіст України *Вовк В. Я.*

Рекомендовано до видання рішенням вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Протокол № 3 від 29.10.2014 р.

Авторський колектив: канд. екон. наук, доцент Чмутова І. М. – вступ, п. 1, 2, 9; канд. екон. наук, доцент Азізова К. М. – п. 6 – 8; канд. екон. наук, доцент Лебідь О. В. – п. 3 – 5.

Чмутова І. М.

Ч-74 Фінансовий облік у банках : навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" / І. М. Чмутова, К. М. Азізова, О. В. Лебідь. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 360 с. (Укр. мов.)
ISBN 978-966-676-621-5

Розкрито теоретичні (сутність, функції, принципи, методики, підходи) і практичні (бухгалтерські проведення, формування звітності, ведення обліку в автоматизованій банківській системі) основи фінансового обліку в банках. Викладено особливості системи фінансового обліку в банках України з посиланням на чинні законодавчі та нормативні акти, враховано Положення міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України. Охоплено питання ведення обліку основних видів банківських операцій. Наведено методику обліку капіталу банку, операцій за безготівковими розрахунками, з готівковими коштами, депозитних та кредитних операцій, операцій з цінними паперами, операцій в іноземній валюті, доходів і витрат банку.

Рекомендовано керівникам, фінансовим директорам, бухгалтерам банків, фахівцям з економіки й фінансів, студентам і аспірантам економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

УДК 657:336.71(075)

ББК 65.052.226я7

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2015

© Чмутова І. М., Азізова К. М.,

Лебідь О. В., 2015

ISBN 978-966-676-621-5

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Облік розрахунково-касових операцій та формування ресурсів банку	7
1. Система бухгалтерського обліку в банках.....	7
1.1. Роль обліку в системі управління банком та його види.....	8
1.2. Склад фінансової звітності банків України.....	17
1.3. Опрацювання інформації в обліковій системі	26
1.4. Параметри та форми аналітичного обліку	35
Запитання та завдання для самоконтролю	44
Запитання	44
Тести.....	45
Практичні завдання	48
Висновки за темою	52
2. Облік операцій банку з готівковими коштами.....	54
2.1. Організація обліку касових операцій банку.....	55
2.2. Облік операцій із підкріплення каси банку готівкою.....	69
2.3. Особливості обліку операцій із готівковою іноземною валютою	73
Запитання та завдання для самоконтролю	78
Запитання	78
Тести.....	78
Практичні завдання	80
Висновки за темою	82
3. Інструменти безготівкових розрахунків та облік операцій банку за цими розрахунками	83
3.1. Характеристика грошового обігу та платіжних інструментів клієнтів банку	84
3.2. Облік операцій із розрахунків платіжними дорученнями.....	93
3.3. Облік операцій із розрахунків платіжними вимогами та платіжними вимогами-дорученнями	99
3.4. Облік операцій із розрахунків розрахунковими чеками.....	104
3.5. Облік операцій із розрахунків акредитивами	109
Запитання та завдання для самоконтролю	117

Запитання	117
Тести	118
Практичні завдання	120
Висновки за темою	124
4. Облік депозитів та інших зобов'язань банку	126
4.1. Визнання, оцінювання та класифікація зобов'язань банку та характеристика рахунків для їх обліку	126
4.2. Облік банківських депозитів	130
4.3. Облік отриманих міжбанківських кредитів	142
Запитання та завдання для самоконтролю	146
Запитання	146
Тести	146
Практичні завдання	148
Висновки за темою	150
5. Облік власного капіталу банку	151
5.1. Система рахунків для обліку статутного капіталу банку	152
5.2. Облік операцій із формування капіталу	160
5.3. Облік операцій із власними акціями під час їх викупівлі та перепродажу, нарахування та виплати дивідендів	162
Запитання та завдання для самоконтролю	165
Запитання	165
Тести	166
Практичні завдання	167
Висновки за темою	169
Розділ 2. Облік основних активних операцій та фінансових результатів діяльності банку	171
6. Облік кредитних активів	171
6.1. Сутність кредитних операцій. Документальне оформлення видачі кредиту	172
6.2. Облік прямого банківського кредитування	178
6.3. Облік операцій кредитного характеру	184
6.4. Облік формування та використання резервів під кредитні ризики	201
Запитання та завдання для самоконтролю	209
Запитання	209

Тести	209
Практичні завдання	213
Висновки за темою	214
7. Облік операцій банку із цінними паперами	218
7.1. Принципи оцінювання та обліку цінних паперів у портфелі банку	219
7.2. Облік цінних паперів у торговому портфелі банку	225
7.3. Облік цінних паперів у портфелі банку на продаж і до погашення	233
7.4. Облік зменшення корисності цінних паперів, формування резервів та інвестицій в асоційовані та дочірні компанії	241
7.5. Облік комісійних операцій із цінними паперами та цінними паперами власної емісії	250
Запитання та завдання для самоконтролю	262
Запитання	262
Тести	263
Практичні завдання	265
Висновки за темою	267
8. Облік операцій банку в іноземній валюті	268
8.1. Загальні вимоги до обліку операцій в іноземній валюті	269
8.2. Облік безготівкових операцій із купівлі-продажу іноземної валюти	275
8.3. Бухгалтерський облік валютних операцій із використанням платіжних карток	278
Запитання та завдання для самоконтролю	286
Запитання	286
Тести	287
Практичні завдання	289
Висновки за темою	290
9. Облік доходів, витрат і фінансового результату діяльності банку	292
9.1. Класифікація доходів і витрат банку	293
9.2. Загальні принципи відображення в бухгалтерському обліку доходів і витрат	296
9.3. Відображення в бухгалтерському обліку доходів банку	300
9.4. Відображення в бухгалтерському обліку витрат банку	303

Запитання та завдання для самоконтролю.....	307
Запитання	307
Тести	307
Практичні завдання	309
Висновки за темою	311
Глосарій.....	313
Використана література.....	320
Предметний покажчик.....	328
Додатки.....	331